

1869.

49. szám.

Kedd, szeptember 7.

Előfizetési árak:

Helyben

Félévre 6 frt.

Három hónapra 3 „

Postán küldve:

Félévre 7 frt.

3 hónapra 3 „ 30 kr.

Egyes szám

10 kr.

DEBRECZEN

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

Megjelen hetenkint ötször, hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön, szombaton.

Előfizetést pénz s minden közlemény Főpiacz Vecseyház földsz. a szerkesztőséghez bérmentve küldendők.

Hirdetési díj:

Négy hasábos petit sorért 5 kr.

Terjedelmes és többszöri hirdetés alkuszorint

Ngittér: 15 kr. soronkint.

Bélyegdíj:

minden belátásért kulcsa 30 kr.

Előfizethetni helyben: **Telegdi K. Lajos és Csáthy Károly** könyvkereskedésében s a szerkesztőségnél. Egyébütt a postahivatalok útján.

Önkormányzatunk.

Az önkormányzat fogalmában befoglalatik, hogy a nemzet életerős elemei szabad választás útján állítsanak magok fölé tisztviselőket, kik az ország érdekeire felvigyáznak; a mint a magyar ősi szokás szerint ez divatozott is.

E választások ellen is volt panasz, volt visszaélés, de annál több jó volt benne, a szabadszémeknek mindig nyitva volt a tér, úgy hogy ha az országgyűlésen fontosabb kérdésekben alkotmányért törvényeket akart a felső ház keresztnél vinni, a vármegyék és királyi városok, ez utóbbiak minden korlátolt viszonyok mellett is, ellene mondtak, vagy ha az akkori uralkodó összetévesztvén a magyar királyt a császárral, oly felsőbb rendeleteket bocsátott ki, melyek ellenkeztek az ősi alkotmánnyal, a vármegyék ellene mondtak; így aztán mindig fen tudták tartani az alkotmányt és függetlenségünket; de később, több több hivatal-osztás útján igyekezték az akkori kormány a maga részére biztosítani a többséget, a felsőbb rendeletre előállított, nem választott hivatalnokoknak minden időközben volt tőrök, akár milyen volt a kormány forma, hogy mind jobban nyirbálják alkotmányunkat; sőt közbe közbe mikor a nemzet lerázhatta őket a nyakáról, oda működtek, hogy a szabadválasztást népünkkel megunassák, tudván, hogy ha ez sikerül, alkotmányunkat és függetlenségünket leghamarább lehet megsemmisíteni, mi is felkiálthatunk egy francia iróval: „olyanok a mindenáron kényeret leső hivatalvádaszok mint a tengeri rablók, kik az arannyal telt hajókat a toronyfénnyel csalják a sziklás partok közé a viharos éjeken, hol aztán a habok prédája lesznek; de a tengeri rablók örömei még is teljesültek, mert a nagy veszélyből néhány deszka darabot leltek kunyhóik fedelére; „vagy olyanok, mint az a vad ember, a ki a kókuszdiófát gyökerestől vágja ki, azért, hogy néhány diót megehessék, mely után étvágya sóvárgott, vagy olyanok, mint az a rossz ember, a ki jó szomszédja házáat nem irtózik meggyújtani, hogy a parázsul pár tojást ő is megsüthessen és végre, akárki legyen az ur, annak hódol, kész eladnia házáat egy hivatalért, nem gondol más kenyérkeresetre.

A hivatalt úgy kellene tekintetni, mint a haza szolgálatát és nem csupán élelemkereset módot; volt idő, mikor elválasztották a tisztviselőt, és ha nem fogadta el az állást mire választatott, a törvény büntetést szabott rá. Népünket oda kellene vezetni, hogy ebben az áldott hazában oly tömördek kereset-módból mindenki találhasson módot a megélhetésre, csak a kereskedést és utakat kell nekik megnyitni, nem kellene az értelmiséget csupán hivalkérésre szorítani; mert a hol az értelmiség nagyob része hivatalnok és katoná:

ott a nemzet többi munkás része csak nekik keres; és a sok munkás kéz elvész.

De hiszen mindenütt kell éreznünk az önkormányzat gyengülésének eredményét; ime Xantus hazánkfiát a keleti expedíció osztrák tagjai megszóktették, éreztetvén vele, hogy mily alárendelt szerepre szorított a magyar.

Igy megy ez, az önkormányzat, függetlenség hiánya minden lépten érezhető, belülről kifelé, vizen és szárazon egyiránt.

Xantus is megtanulhatta, hogy nem jó nagy urral egy tából cseresznyét enni, mert meglő a magvával.* Ily körülmények közt tud-e a dicsőség után vágyó nemzet lelkesedni? A valódi önkormányzatot hasonlítom egy kardhoz, mely kívül egyszerű, de belől finom acél a pengéje, mely minden veszélytől kész megvédeni a tulajdonost, míg a mostani állapot: kívül bársonyos, drága kövekkel kirakott kard, mely belől cizin, s cserbe hagyja a tulajdonost.

Még, ha valódi parlamentarizmus kormányzatunk volna, s a vármegyék érdekeit azzal kiegyeztetni akarnák és tudnák, akkor az igaz honfi nem felténé hazája jövőjét. De, midőn az önkormányzatot lent, az alsóbb rétegekben akarják tönkre tenni, hogy a törvényhatóságok is csak gépek legyenek: bizonyos az emberben a lélek.

Csak a jövő mutatja meg, hogy a sok kinevezett hivatalnok-sereg védi-e meg jobban a hazát veszély idején, vagy a szabadságában meghagyott erős karu nemzet.

No, de szívós, kitartó nép a magyar, sok mindent megért és kiállott már; tatár, török pusztítást kihevert.

Hiszünk, hogy ezt az atyáskodó jobboldali kormányt is kibőjtöli.

Él magyar, áll Buda még!

Sebes György.

Ujdonságok.

Megkezdődtek a népesebb hetivásárok; már tegnap látszott, hogy nagy gyűlés lesz, mit a mai nap igazolt is. Az egész piac, még a főbb utcák is rakvák szekerekkel, úgy, hogy a járás kelés bajjal jár, bár el kell ismerni, hogy a rendőség mai napon elismerést érdemlő felügyeletet tanusított. A mint örvendünk a hetivásár érdekességének felmerül keblünkben azon ohajtás is, vajha a piacrendezés órája futne már, mert e szép piacot így eltorlaszolja látni, még is csak kellemetlen dolog.

Csordákban a levő szarvas marháinkon a száj- és lábfájás nagyon elhárpadzott; alkalmasint a rossz időjárás maradványa e kör. A jól táplált állatok nagy része még meg van kímélve; azonban ilyenek közt is van eset a betegségre.

A jövődelmi adókvető bizottságok folyvást működnek; mire utolag fi-

gyelmeztetjük a közönséget azon jóakaró megjegyzéssel, hogy érdekeire mindenki igyekezzék felügyelni, mert ha valaki nemségi okait elő nem terjeszti, magának tulajdonítsa, ha terhelte leendő, míg ellenkezőleg, úgy tapasztaljuk, hogy kellőleg indokolt felszólalásoknak a bizottságok rendszerint helyt adnak.

A híres debreczeni makra pipának ma jó vására volt; nem is csoda, mert szakértők tapasztalatból mondják, hogy a tájkép után a debreczeni makra pipák állanak első sorban, jó égés és élvezetes dohányzás tekintetében.

Tamássy Károly gyógyszerész ur Triestben kész szállásra várta a debreczenieket; mely szivesség annál jobban esett, mivel a szállások oly drágák voltak, hogy egy napért 10—16 frt is követeltetett; még így is nehéz volt kapni.

* Temesváry Lajos szép tehetségű színészeink egyike, ki a derék műkedvelők betanítása végett időzőtt városunkban, telpnap visszautazott N.-Váradra a szintársulathoz. Temesváry lelkiismeretes buzgalommal végezé utmutató oktatásait a próbákon, melyről a midőn dicsérettel megemlékeznék, nem hallgathatjuk el elismerésünknek ama nyilatkozatát, mely a két rendbeli előadás alkalmával tapasztalt ügyes rendezésre irányozódik. Majd ha szinpad rendes hiveivel megnépesül, reményünk van, hogy több alkalma leendő rendezői avatottságát még inkább bebizonyítsa.

* Ujházi Ede, ki a nemzeti szinpadon mostanában oly szép sikerrel vendégszerepelt, úgy halljuk körünkbe megérkezett. Jó volna ha az intendatura szinházunk számára e derék tehetséget megnyerhetné.

Meghaltak: Aug 30-án: H. u. Kovács Ferencz leánya Zsuzsánna 8 éves, tüdővészben. V. u. Bagaméri János, Julianna 2 napos, béllobban. Augustus 31-én: Pfa u. Csillag Sámuelné Gabóczy Karitás 61 éves, végegyengülésben. V. u. Kovács János 43 éves, gümökórban. Cs. u. Bencze József fia Lajos 10 napos, béllobban. V. u. Csengeri Lajos 77 éves, végegyengülésben. Pfa u. Ecsedi István fia János 21 éves, tüdővészben. Római Katolikusok: August. 27. Vanyek Imre 5 hónapos, hasmenésben. Augustus 30-án. Sijácski László 1 1/2 éves, torokgyíkban Augustus 31-kén. Sápian Erzsébeth 7 hetes, béllobban. Tahó István 8 éves, gümökórban. Szeptember 2-án. Sirovi Antal, öngyilkos.

Fővárosi értesítő.

*A városiigeti német szinkör borzasztó esetnek volt színhelye. Vasárnap levén, a nézőtér egészen megtelt, annál is inkább, mivel Ubrik Borbálát adták. Különösen pedig a karzatok teltek meg. Az első felvonás folyamában egyszerre a karzaton nagy zaj támad. Egy nő ruhája — bizonyosan valami égő gyufától — meggyuladt és

pillanat alatt lángba bört. — A láng s a szerencsétlen nő jagatásai kimondhatlan rémülésbe ejtik a közönséget, mindenki kifelé rohan a falakotmányból. A szerencsétlen nő ide-oda fut, ami annál inkább élesíti a tüzet; néhányan megkísérik eloltani, de csak kezeiket égetik össze. A ruha az alatt egészen leég a szegény nőről s őt összevissza perzselve eszméletlenül viszik ki a színház köréből.

** Egy rostélyutczai asszonyon s tizenkét nála lakó hölgyön a napokban mérgezési kísérlet követtetett el; — azonban a gyors orvosi segély mindnyájának megmenté életét.

** Greguss Gyula Kistaludi-társulati és akadémiai tag szept. 5-én gyomorrák következtében élete 40-ik évében meghalt. Az irodalom és tudomány tevékeny munkást vesztett benne. Béke hamvaira!

** Dr. Klug látszerész egy órási microscopot talált fel, mely villanyos tűzzel világítatik s egy gyémánt lenese segítségével 36 milliószor nagyobbítja a tárgyakat. Dr. Klug e microscopot a redout-teremben mutatta be a közönségnek, melyen nézve az apró molyok, mik a hajókon ezrelével élődnek; hihetetlen nagyságúknak tünnek fel; egy-egy olyannak látszik, mint egy malacz.

** Fiume, szept. 6. Báró Vécsey rövid, de szép beszéddel nyitotta meg a gyűlést, előbb magyarul, aztán olasznyelven; utána Vermeda polgármester üdvözölte a gyülekezetet, előbb olasz, majd magyarul, amit roppant lelkesedés követte. Azután Halász köszöntö meg szépen kivitt beszédben Fiume város szíveségét.

Belföld.

FIUMEI LEVELEK.

Fiume, szept. 4-én 1869. Ma reggel 7 órakor érkezünk meg gyors hajóval, melyre tegnap délután 5 órakor szállottunk. Erős, hideg északi szélünk volt, a tenger meglehetősen háborgott, úgy hogy a habok szétzúdított permetege egészen összezártatta a fedélzetet éjjelezőket.

Valóban édes önméretet fogta el keblünket, a mint estenden a trieszti partoktól mindig messzebb távoznánk; naplementkor már csak a sik tengert láttuk, s dacára annak, hogy a hajón volt 4-500 egyén legnagyobb része ezuttal tette első tengeri útját, senki nem mutatkozott a tengeri betegség legkisebb nyoma sem. Mi debreczeniek a lehető legjobban éreztük magunkat, az éj legnagyobb részét ismerkedéssel és beszélgetéssel töltöttük el. Az idő éjjel felé igen hűvösre fordult; a hölgyek kabinjaikba mentek be. Mi a debreczeniek közül néhányan amint az adriai tengeren végig tekintettünk, felidéztek emlékeinkben nemzetiünk ama dicső nagy napjait, a midőn három tengere volt a magyarnak; most csak egy van, s ahhoz is alig akarják hozzá eresztetni; s e gondolatokra mintegy önkéntelenül megcsendült a sötét éj homályain keresztül a Hazának rendületlenül, s hangzott tovább ajkainkról mindig tovább, sötét ködön át az éjszakának, s úgy tet-

szett, mintha az ösök magasztos alakjai tünnek volna fel előttünk azon tenger háborgó hullámai felett, melynek birásáért oly sok véres csatát vívtanak. Az álom e hazafias merengésünk közepette kerülte szemünket, s a kis társaság tábori székekkel ülve gyönyörködött hajnal hasadtáig a szokatlan látományokban. Viradatra szünni kezdett a tenger háborgása, de azért még sem simultak le egészen annak hullámai, úgyhogy egész utunkon egyik hullám hegyről a másik völgybe bukdosott a hajó, éjjel fele már akadtak a kiken a rozslét jelei mutatkoztak, leginkább nők, de később férfiak is, de bizonni rajtuk, jó gyomru alföldi embereken nem tudott kifogni az a tenger, mert hát . . . nem engedték.

A kikötőnél midőn megérkezünk roppant néptömeg várt bennünket, s igen nagy lelkesedéssel fogadták a jó fiúmei polgárok a magyar testvéreket. A kikötőből igen szép rendben vonultunk be a városházhoz, hol is igazoló jegyünket előmutatván megkaptuk a múlt gyűlés jegyzőkönyveit, meghívó jegyeket ebédekre és estélyekre, valamint a gyűlésekben; aztán elszállásolási jegyeket is kaptunk, s a mellé vezetőket, kik mindenkit szállására elvezettek. Igen szíves fogadásban részesültünk de a ki olaszul nem beszél, annak igen nehéz velők boldogulni, mert biz itt már magyarul alig ért valaki. A Debreczenből velünk jött Beke Mihály és Vértesi Lajos Adelsbergnél elmaradtak tőlünk, s még most sem érkeztek meg. Bánki bácsi velem van egy szálláson valami Lederer nevű polgárnál. Gálócsi és Budaházi az akadémiai épületben, s a többiek is mind igen jó helyen. A fiúmeiek igen bőkezűen gondoskodtak a vendégek fogadtatásáról, mert a mint értesültünk 100,000 ft-nál több szenteltetett ez ünnepélyre. Magyarországból mintegy 1500-an jöttünk, de vannak idegenek is, kik a nagy gyűlésre Európa minden részéből érkeztek.

Itt három vagy négy napot töltünk, s ha elmaradt utitársaink akkorra megjöttek, indulunk Velenczébe.

Majd el is feledtem. A tengeri ut csak anyi változást mingyájunkkal még is tett, hogy félve lépünk, mert mindig azt hisszük, hogy mozog a föld. S evel nem csupán magam vagyok így hanem majdnem mindnyájan.

Közelebb a továbbiakról többet írok.

Harsányi Sándor. — A horvát országgyűlés szept. 4-én megnyílt. A bán instellatiojára kir. biztosul Soiczenggi püspök neveztetett ki. A határőrvédelmi erők eladása ellen több petíció adatott be.

* A pécsi dalárda két pályadíjt tűz ki, tökéletesen átdolgozott vig magyar férfikardalokra; de kéri a esárdás alakot mellőzni. Első díj hat, második négy darab arany. Beküldési határidő november 31-ik napja, az azonnal beküldött szerzemények nem vétethetnek tekintetbe.

* Miskolczon Keszi József a legöregebb magyar színész meghalt szeptember 2-án 83 éves korában. Béke hamvaira!

* A kolzsári színház igazgatója Fehérvári Antal Térei Antonia kisasszonnyal alku-

percezi: világos tanujelei az ő szilárd jellemének. Én hiszem, én megvagyok győződve, hogy kedves Erném nem leend . . . Julia.

Ki hitte volna, hogy elrablott léleknyugalom romjain ismét a szerelem virágai nyiljanak keblemben; ki hitte volna, hogy én, ki föltevém magamban, kivált egy darabig szelidültnék látzott atyám figyelmeztetése után: — nem közelítni többé egy némbor szívéhez is, — ismét egy leány ölelő karjaiban találjam fel boldogságomat? De mily különbség van első és második szerelmem között!

Amannak lángjai az eget csapkodták lobogásaikkal, de lángolt a nélkül, hogy melegített volna; emennek tüze szívem mélyén ég, s egész lelkelem átömlik jótékony melegével; amaz a lelek eszmeképeinek vonásait látzott magán hordani, de lelkelem valósággal magát szerette, mert azon eszmekép, melynek tárgyát Juliában véltem feltalálni, saját lelkemből született, s a Juliára átöltöztetett érenek csak lelkelem képzeletáryai valának; ez egy lelkes okos és szilárd jellemű hölgy becsülésén alapszik; Juliát előbb szerettem, mint becsültem. Ernét előbb becsültem, mint szerettem.

És most nagyrészt kiábrándulva, látom, hogy Juliával csaknem két éves viszonyomon az eszményi szerelem esillogó szövete fonódik keresztül. Képzetem egy leányt, ki vágyaimnak megfelelni képes, kinek lelke lelkelem rokon tudna lenni. És ezt azon leányban véltem feltalálni, ki figyelmemet minél gyakrabban magára vonatná, ki épen szomszédtságomban lakott, és eddigi naplóm főtárgya. És naplóm engem elvezetett a képzelet honába, az ábránd testetlen világába. én a leányt minden feltűnő gyöngeségei-

dozik, hogy megnyerje ez évi szinidényre. Hát vajon a debreczeni színház igyekszik-e jó operai erők szerződtesítésén, mert bizony tavaly általános volt az elégtelenség a dalmüvek előadása körüli hiányokért.

* Sopronban a városi közgyűlésen szavazattöbbséggel elhatározott, hogy a város által eddig fentartott katolicus iskolák felekezeti jelleg nélküli községi iskolákká átváltoztassanak.

Pesti röppentyük.

(Szept. 6-án).

Mily különös játéka a sorsnak!

A biharmegyei nőegylet a mainap, az általa egy árvaaház alakítására tervezett sorsjáték jegyeiből vagy 50 dbot küldött értékesítés végett Ranolder veszprémi püspöknek. A — ha nem csalódnék — Verebi Soma által egy ékes biográfiában egykor egekig magasztalt főpap azonban a jegyeket egyszerűen visszaküldte, mivel zsebet valószínűleg valamely apácza kolostor építése vagy segélyezése írthette ki. A sors keze azonban belevegyült a játékba, amennyiben ép a szükmarku püspöktől visszautasított jegyek közt volt a főnyeremény száma, mely 650 frt volt s ez az árvaaház alapjának maradt vissza. Ha tudta volna ezt előre a püspök ur! . . . Beh jó is lett volna az a kis összeg valami szürke néni-féle zárda alapítókéhez.

Szegeden megint csizmadiát fogtak!

Valami Benke Ferencz III. éves jogász, ki ott — mint mondják „Darázs” című humoros lap szerkesztése által próbálgatja erejét, fölszólítja a „Szegedi pecsovics”-ban Aradi Gerő szingazgatót, hogy ez neki öt nap leforgása alatt nyilatkoztassa ki, vajjon „Vad darázs” című bohózatában öt ért-e a Mekegi Ferke-féle alakban, kit a szindarab szerint egy szobaleány nyilvánosan felpofozott?

Ez aztán a kedvező reclame, mely Aradinak ürességgel teljes bohózatát élethűség tekintetében egekig magasztalja.

Csak az a baj, hogy a reclame-csináló, bámulatos önzéstelenségében saját rovására ad a „Vad darázs” bohózat felől kedvező bírálatot.

Egy füst alatt megemlítjük, hogy a „Szegedi pecsovics” szerkesztője még mindig nagy gyönyörét leli ama „hulladékböngésző vén banyá”-nak pokrócz-éresd nyelvéczamaiban s ostromba furcsálkodásaiban, ki szentes kifejezésekkel támadja meg, hol egyik hol másik köztiszteletben álló ellenzéki hazafit, — s halomra tölti vele lapját.

— Hogy nem csapja el a szerkesztő lapja mellől az ily mosdatlan ajku síhedert? — kérdi Dünnyögi.

— Hol láttuk azt, hogy valaki saját becses személyét ebrudalja ki? — kérdi laconice Dörnyögi. Uhm! . . . No akkor: „Chacun á son gout!”

TÁRCZA.

Az Alföldy család.

(Beszély.)

(Folytatás.)

„Szól a halál-harag. Valakit temetnek. Istennem, hogy vannak az én kedveseim: barátom és a leány, kinek szerelmét a sors és atyám zsarnoksága ellenében égi üdvül adá nekem az ég?”

Előszobor volt ő elválásunkkor.

Reszkettek erei, elhaloványodtak arczózái. Némák valánk, mint a sir. Egymás keblébe temeték kölcsönös fájdalmainkat, s a kitérés és remény pánczélat öltözök magunkra a kétéves jövő süjtő csapásai ellenében.

Mily lelkesedéssel s fájdalommal mondá ő ki, elválásunk percén, e szavakat: „légy nyugott, én nem változom soha,” és ismét: „imádkozunk egymás boldogságaért!” Most is füleimben hangzanak e szavak, melyek a szeplőtlen kebel legőszintébb nyilatkozatai valának.

Ha szétnézek a világ nagy piacán, s esodálok az ember ész remekműveit; ha az emlékezet szárnyaival végig repülök a multakon; ha a gondolkodás villanysebességével átfutom a világot: utóárára is oda jutok, honnan ki indultam: kedvesem-képéhez!

És nekem, zsarnok apám miatt, egy évig távol kell tőle lenni. Hát ha ő megváltozik? Hiszen hány férfi tartja meg kedvesének adott szavát: hány leány szegi meg ünnepélyes esküjét? . . .

De nem! Az ő lelke, az ő éreneyei, az elválás

Még szerettem Juliát.

(Folyt. köv.)

Debrecen 1869
67-73. n. sz.
a hieghol

53, 54. n. sz.
hieghol

Irodalom.

Beküldetett hozzánk: „Gróf Széchenyi István viszonya az 1848-ki törvényes átalakuláshoz“ cz. mű. Póczy Zombath M.-tól. Ára 60 kr.
Szerző éles ellentétet von gr. Széchenyi mint politikus és mint nemzetgazda közt; amaz oldalról igyekszik kimutatni, hogy nagy mértékben aristokrata volt, s a népnevelés gyors keresztülvételét is e szempontból ellensúlyozta; a magyar ministeri kormányzatnak ellensége volt, mégis részt vett abban; Kossuthot folyvást gunyolta, lenézte; szóval mint politikust elítéli; mint socialis reformátornak azonban az anyagi téren meghagyja érdemeit. „Állítsatok neki szobrot — úgy mond — ott, ahol áttörte a Duna szirteit, meg ott is, hol kalásztelt növényeket szoritott ki a Tisza hullámaiból, koszorúzzátok meg a lánczhidat; de égezzétek meg összes politikai könyveit!“
Sulyos ítélet; de tagadhatlan, hogy szerző nagy elevenséggel ostromolja Széchenyi politikai érdemeit.

Külföld.

A bécsi hivatalos lap egyik közlebbi száma jelenti, hogy a császár ő felsége a spanyol követet kihallgatásán fogadta. Megjegyzendő, hogy a követ mint a spanyol kormányzó követe fogadtatott.
Bajorországban a nemzetörtség felől szóló törvényjavaslat alapvonásaiban már tárgyalatott. A szentesítés még ez évben meg fog történni.
Franciaországban Napoleon herceg beszéde képezi most a legérdekesebb eseményt. Mi itt ezuttal csak a beszéd felett nyilvánított véleményekről teszünk szót. A France, a Patrie, az Opinione National feltétlenül dicsérik azt. A Moniteur Universell is osztatlan tetszését nyilvánítja. A Liberté a hercegi beszédre azt mondja, hogy ha az nem tökéletesen a középpárt programja szerint volt is szerkesztve, mindazon által annak legfőbb ohajait magában foglalja. A Journal des Debats, mely épen nem szokott udvarolni senkinek, hasonlóképpen dicséri Napoleon herceg beszédét, s kimondja, hogy még néhány hónap előtt nem hitte, hogy a trónhoz oly közel álló egyén a lap nézeteinek oly hiv tolmácsa legyen. A Public, Rouher lapja, a mennyire a köteles tisztelet engedi, szabad folyást enged neheztelése árjának. Szerinte a herceg fellépése a senatusban nem nevezhető egyébnek, mint a helyzet félreismerésének. Ha Rouher uron állana, Napoleon herceg bizonyosan megismerkednék a vincennesi fegyencz tárral.

Különfélék.

Valódi Robinsonok. Egész a legújabb ideig el volt terjedve azon nézet, hogy Defoe a Robinson Crusoe anyagát Selkirk Sándornak reabizott naplójából valódi csalásképen tulajdonította el, csak a nevet időt és helyet változtatván meg. Ez utóbbi egy angol nyelven megjelent utleírásban maga beszéli el, hogy ő Dampiert ki a világot körülhajózta mint kormányos követte a déli tengerre, de kapitányával vitába elegyedvén 1704-ben az akkor lakatlan St. Juan Fernandez szigeten hagyatott, igen kevés számú műszerekkel. Itt négy évet és négy hónapot töltött, míg 1709-ben Wood Rogers kapitány hajójára felvette s 1711-ben Angolországba visszavitte. De újabb nyomozásokból kitűnt, hogy Defoe Selkirk naplóját nem használta, hanem Selkirk kalandjainak 1712-ben megjelent leírása által kapta az eszmét Robinson Crusoe megírására.
Selkirk Sándornak mind az életben, mind az irodalomban igen sok utóda volt. Ő valódi Robinson volt, a legtöbb irodalmi Robinson nem volt az, vagy ha volt is valami a dologban, a vásárlók izlése szerint fel volt az öltöztetve és cifrázva; mert ez idő tájt a Robinsonádoknak igen nagy vala a kelete.
Azonban ha az igazság szerint járnánk el, Robinson hires nevét nem Selkirknek hanem a Spanyol Serranonak kellene adnunk, ki hasonlíthatatlanul gonoszabb sorshan vitézül, derekasan küzdött lételeért. Egy piciny terméklen pusztaszigeten négy évig tartózkodott. Egyedül a tenger gondoskodott róla, halak, csigák, rákok, tekenősbékkák képezték táplálékát. Serrano mint okos ember igyekezett a körülményeket hasznára fordítani. Legelső gondja volt magát e szükségnapjaira szárított tekenősbékkahussal ellátni. A nagyobb csigahéjakat vízmedenczének használta, s azokat a sziklák által felfogott esővízből kisebb kagylóhéjakkal töltötte meg. Miután ráunt a nyers szárított husra, mindenkép azon igyekezett hogy valahogy tüzet csinálhasson. Volt egy aczélkése, de kovát nem talált az egész szigeten. Ismét a tengerhez folyamodott, többször lemerült annak fenekére, míg végre lelt kovamenü kövecskéket. Taplót saját ingéből csinált, aztán tengeri füvet, és hajótöredékeket gyűjtött, s csakugyan gyújtott tüzet, mit nagy tekenősbéka héjakkal védelmezett meg az eső ellen. Magának fedeles menhelyet nem volt képes készíteni, úgy hogy ha a nap épen égetően sütötte, kénytelen volt az elől a tenger habjai közé menekülni. Így élt 3 évig 8 hónapig, s többször kellett látnia, hogy a sziget láttávolában hajó vitorlázott el, de az azon levők nem vették észre a füst és tűz által adni akart jelt. Egyszer látogatást kapott. Egy darab deszkán, hajótörést szenvedett egyen vetődött a pusztaszigetre; mennyire elbámult ez, a midőn a pusztának vélt szigeten már tulajdonost talált. Serrano pedig azt hitte, hogy a gonosz üzi vele játékát, s az idegennek néhány Credot kellett előbb elmondani, mielőtt mint keresztényen és ember elismertetett. Egy Spanyol hajó megmentette mindkettőt. A szigetre másodsor vetődött utközben meghalt. Serrano elérte hazáját, s a nép is udvar által igen nagy érdekléssel fogadtatott. V. Károly évi kegybenz rendelt számára s Panamában néhány évig élt. (Vége köv.)

Legújabb

Fiume, szept. 6. — Ma délután volt a diszebed 1300 terítékre. — Vécsei a királyi párt, Kubinyi J. főherceget, Vermeda a természetvizsgálókat s Bodogh Fiume városát éltették. Matkovich beszéde az ellenpártnál nagy visszataszást, felindulást és e folytán zajt szült. Vécsey igyekezett azt lecsillapítani. — Matkovich távoztával a nyugalom részben helyre állt. — Bunkó bandája működött az ebéd felett.
Krajkó, sept. 6. „Kraj“ jelenti. A Stanislauban tegnapi népgyűlés azt határozta, hogy nem tanácsolandja a passiv oppositiot, és a bir. tanácsba való követküldés mellett nyilatkozott, azon meggyőződésbe, hogy a képviselők vagy leteendik megbízásukat, vagy odahagyandják a bir. tanácsot, ha a galicziai tartomány-gyűlés határozatai elvetetnek, vagy ha hat hét alatt az összeülés után napirendre nem fognak kerülni.
Madrid, sept. 6. Az „Imparcial“ lehetetlennek nyilatkoztatja Montpensier herceg jelöltségét, mivel az különbnyodalmakat — névszerint Angol- és Poroszországgal — fogna előidézni. Nevezett lap Alfons infans jelöltségét is ellenzi. A hadi-tanács Figuerasban két carlistát halálra ítél, azonban reméli, hogy a halálbüntetést átváltoztatják más büntetésre.

Közigazgatás.

Debreczen, szept. 7. Hetivásárunk népes volt, életet s mindennemű élelmi cikket sokat hoztak, tengeri 20 kr-al feljebb kelt, zöldség sok és olesó volt, káposzta 100-za 3—8 ft, 1 zsák krumpli 1 ft 40—60 kr, 1 véka paszuly 1 ft 40—80 kr; — kenyeret sokat hoztak s rendes áron kelt. Időjárás: szép, derült.
Pest, szept. 6. Az időjárás igen szép; nappal meleg, éjjel hűvös. A hőmérők +25°, légsúlymérő 28° 9". A gabnaüzletnek ma az izz. ünnepek végett teljesen saison morte-je van.

Zsiradékok gyártása és eladása.

(Folytatás.)

A zsiradéküzletnek egy másik ága az olajnövények termesztése s a répaolajgyártás, mely Magyarországon még nagyban kifejleszhető, habár akadályul szolgáló körülmény az, hogy a rezezenövények a késői fagyok miatt gyakran nagy kárt szenvednek. A rezezeolajfogyasztás, daczára annak, hogy mint világitó anyagot a kőolaj egészen kiszorítá, nem csekélyebb az eddiginél, minthogy néhány év óta mindig nagyobb mérvben alkalmaztatik gépek kenésére.
A német vasuti igazgatóságnak egylete, melyhez a magyar vasutak is csatlakoznak — és amelynek jelenleg 2300 mflet magában foglaló vasuti hálózata van, a répaolajat használja csaknem kizárólag, mint kenőszert. Czélszerűnek bizonyult be, jelesen, hogy ama vagonok, melyek külön-

böző igazgatás alá tartozó vonalakon futnak át, mindig ugyanazon kenőszerral láttassanak el; — mivel ezáltal számos oly kellemetlenségek megelőzhetnek el, melyeket a kenőszerek változtatása rendszeren előidézni szokott. A különféle gyárak szintén mindinkább alkalmazták azonos czélokra a répaolajat, mivel ezeknél is azt észlelék, hogy amaz anyag, melyet eddig faolaj gyanánt drágán kelle fizetniök, szintén répaolajjal van felvegyítve. A nyers répaolaj különben is ép ama szolgáltatot teszi, ha hosszasan áll, vagy gyapoton átszűrétvén, a növényi rész iszapjától megszabadul.

Még sokkal jobban, de természetesen drágábban állítható elé a gépolaj, ha a már átszűrött olaj kénsav és szénsavas méz által teljesen megtisztítatik, s a kénsavnak szénsavas mésszel való egyesülése által gyps jó létre, mely mivel némely vidékeken trágya gyanánt alkalmaztatik, ennek következtében a tisztításra fordított költség ez értékesítés által nagy részben fedeztetik.
Egyébiránt nincs már távol amaz idő, amidőn a magyar közigazgatás minden fölött arra fekteti a fösulyt, mikép oly termelvényeket hozzon létre, melyek a talajt nem rongják és nem élik ki. És már csak azért is ajánlható a növénymagvak termesztése, mert ha a szalma a talajnak tápúl hagyatik s ugyancsak az olajpogácsa ott helyben takarmányoztatik föl, ez a földnek kövéredését idézi elé, mert az olaj maga tisztán szénsav, tehát oly elem, melyet a növény a légből és nem a földből nyer s eszerint az olajkivitel által a talaj semmi termékenyítő anyagtól nem fosztatik meg.

E tapasztalásra a német gazdák természetesen sokkal később jutottak mint az angolok, habár a vegyészek már évtizedek előtt kiabálták is ezt a fülökbe. De, hogy ok most az olajpogácsák értékét ismerik, tanusítja ezt eléggé ama körülmény, hogy a mult évben Stettinből 169,626 mázsa tisztított répaolaj mellett csak 66,835 m. olajpogácsa szállítatott ki, habár a kiszállított olajmennyiség után itélve (nem is számítva a bent elfogyasztott olajat) 300,000 mázsa olajpogácsának vagy olajkorpának kelle kikerülni. Az angolok ennek folytán kényszerülvök olajpogácsa-szükségleteiket melyek az elmúlt évben is 2,600,000 mázsa mentek, nagyobb részben más országokból fedezni, hol még ez anyagnak takarmány- és trágyabecset kellőleg mindedig nem méltányolák.

Végül hátra van még, hogy a zsiradékok főconsumentjéről a szappangyártásról megemlékezzünk. Fölhasználjuk ezennel az alkalmat, hogy itt Liebignek helytelenül idézett szavait eredeti minőségében adjuk vissza. Ugyanis ő, vegytani leveleiben ezt mondja: „A szappan az államok jólétének és mivelődésének mértéke. Ezt ugyan a nemzetgazdák persze nem akarják beismerni, de vegyük a dolgot akár tréfásan akár komolyan, annyi bizonyos, hogy ha két országot, mely egyenlő számu lakossággal bir, összehasonlitjuk, határozott biztossággal állíthatjuk, hogy ama nemzet, mely több szappant használ föl, gazdagabb és miveltebb. A középkor gazdagjai, kik a bőrük kigőzölgeséből eredt kellemetlen szagot, jó illatu drága szerekkel fogták el, az evésben, ivásban öltözködésben és lovakban nagyobb fényűzést vittek véghez mint mi, de mily tátongó ür terül hozzánkig, hol szeny és tisztátalanság egyértelmű a nyomorral s az inséggel.“

És valóban a fokozatos miveltséggel a szappantermelés is rendkívüli mérvű kiterjedést nyert. A szükséglet és a gyárosok közt keletkezett versenynek fokozatos növekedésével ép oly eljárásban részesült a szappan mint a papír. Belbecsének rovására olesóbb lett, mivel súlyát értéktelen anyagokkal kezdtek szaporítani. A mezőpát (Feldspath) nagy szerepet játszik e tekintetben s a zöld salakszappanban a valódi fagygyűzés helyett mesterséges szírást vettek alkalmazásába, vagyis a fagygyűző kréta lett a pótszere.

Egyébiránt e gyártmányok nemzetközi üzlete általában véve nem nagy, a vámterheltetések miatt. Anglia az utóbbi két évben átlag véve 200,000 mázsa szappant szállított ki; Franciaország 1866-ban 193,780 mázsát, 1867-ben csak 7965 mázsát hozott be, ellenben 17,411 mázsányit szállított ki. (Vége.) U—k.

Szerkesztői izenet.

T. cz. D. P. urnak Szilágy-Cseh. Még 2 ftot kérünk, vagy a lap csak október 15-ig fog járni. — Tessék az előfizetési árt a lap élen megtekinteni.

Bécsi tőzsde sept. 7. cs. arany 5 90. ezüst 121.—